

**ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

ФАКУЛЬТЕТ ГЕОГРАФІЇ, ІСТОРІЇ ТА ТУРИЗМУ

КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ І ТУРИЗМУ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 14 ОРГАНІЗАЦІЯ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ

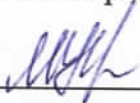
Освітньої програми:	Середня освіта (Географія)
Рівня вищої освіти:	другого (магістерського)
за спеціальністю:	014.07 Середня освіта (географія)
галузі знань:	01 Освіта / Педагогіка

Рівне – 2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Організація краєзнавчо-туристичної роботи» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти, за освітньою програмою «Середня освіта (Географія)» зі спеціальності «014.07 Середня освіта. Географія» галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Розробники: кандидат географічних наук, доцент Романів Андрій Степанович

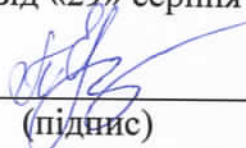
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри географії і туризму
Протокол від «29» серпня 2023 року №1

Завідувач кафедри доц. Миронець Н.Р.
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Середня освіта. Географія»

Гарант доц. Ярошенко О. В.
(підпис)

Схвалено навчально-методичною комісією факультету географії, історії та туризму
Протокол від «29» серпня 2023 року №1

Голова доц. Пагута Т.І.
(підпис)

© Романів А.С., 2023
© ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янчука, 2023

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,0	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка	Обов’язковий компонент освітньої програми	
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: 014.07 Середня освіта. Географія	Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	20 год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	10 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		80 год.	98 год.
Вид контролю: екзамен			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Організація краєзнавчо-туристичної роботи» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта. Географія» підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) за галуззю знань 01 Освіта / Педагогіка.

Метою дисципліни є освоєння студентами теоретико-методичних основ краєзнавства, розширення їхніх знань про природні, історико-культурні та соціально-економічні особливості рідного краю, розвиток навичок застосування краєзнавчого принципу як важливого інструменту методики навчання географії в закладах освіти різних рівнів, а також формування теоретичних знань та практичних вмінь організації гурткової роботи в закладах освіти та туристично-екскурсійних подорожей з учнівською та студентською молоддю.

Завдання:

- розкриття теоретичних і методичних засад краєзнавства;
- висвітлення історичних особливостей розвитку географічного краєзнавства;
- обґрунтування методики використання краєзнавчого принципу навчання як елемента дидактичної системи вчителя географії;
- розширення системи знань студентів про природні й соціально-економічні особливості рідного краю, його визначні пам'ятки;
- розкриття змісту, форм та методики організації краєзнавчої роботи у закладах освіти різних рівнів;
- вивчення дидактичних умов ефективного використання краєзнавчих матеріалів на уроках географії, та в процесі викладання географічних дисциплін у закладах освіти;
- формування практичних вмінь і навиків організації туристичних подорожей, екскурсій, спортивних туристичних змагань з учнівською та студентською молоддю.

Під час лекційних та практичних занять, самостійної роботи з навчальної дисципліни «Організація краєзнавчо-туристичної роботи» здобувачі вищої освіти, майбутні вчителі та викладачі-географи, набувають таких **загальних (ЗК), спеціальних фахових (ФК) та предметних компетентностей (ПК):**

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК6. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

ПК7. Здатність до організації та проведення позанавчальної роботи здобувачів освіти географічного, екологічного, краєзнавчого, туристського або іншого фахового спрямування.

ПК8. Здатність до проведення дослідницько-пошукової діяльності з географії та організації краєзнавчо-туристської роботи з урахуванням регіонального аспекту.

Опанувавши дисципліну «Організація краєзнавчо-туристичної роботи» студенти повинні мати такі **програмні результати навчання**:

РН11. Демонструє уміння забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу.

РН13. Демонструє здатність діяти автономно і в команді.

ПРН4. Обґрунтовує вибір сучасних методів і технологій прикладних географічних досліджень, профільного навчання географії, позанавчальної роботи зі здобувачами освіти, володіє методикою географічних досліджень, необхідних для організації практичних занять з географії та позашкільної роботи, демонструє вміння організовувати дослідницьку роботу здобувачів освіти.

ПРН8. Організовує краєзнавчо-туристську роботу з урахуванням природного та історико-культурного потенціалу, аналізує проблеми регіону для реалізації дослідницької діяльності з географії.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. КРАЄЗНАВЧА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Тема 1. Зміст, завдання, педагогічне значення краєзнавства і туризму і їх місце в системі закладів освіти різних рівнів. Суть та завдання географічного краєзнавства. Краєзнавчий принцип навчання як елемент дидактичної системи учителя географії. Історичні аспекти розвитку краєзнавства в Україні та на теренах Рівненщини.

Література: основна [3,5,6,11,12,15], допоміжна [19,27,30,33-35,37-40,60]

Тема 2. Методи та форми вивчення рідного краю у закладах освіти. Краєзнавча робота в школі та в системі закладів вищої освіти. Особливості організації краєзнавчої роботи в закладах освіти різних рівнів. Краєзнавчий підхід і технології організації та методики проведення туристично-краєзнавчої роботи. Нормування організації туристично-краєзнавчої роботи в закладах освіти

Література: основна [3,5,6,11,12,15], допоміжна [19,27,30,33-35,37-40,56,59]

Тема 3. Урочна та позаурочна краєзнавча діяльність з географії в закладах освіти. Краєзнавчі уроки. Навчальні краєзнавчі екскурсії, спостереження і практичні роботи. Краєзнавчі музеї у закладах освіти різних рівнів. Використання краєзнавчого матеріалу в курсах шкільної географії та в процесі викладання географічних дисциплін у ЗВО.

Література: основна [3,5,6,11,12,15], допоміжна [19,27,30,33-35,37-40]

Тема 4. Краєзнавчо-туристичні гуртки закладах освіти різних рівнів. Особливості організації гурткової роботи на базі закладів освіти різних рівнів. Програма роботи гуртка. Краєзнавча робота позашкільних закладів. Науково-дослідна робота географо-краєзнавчого напрямку в структурі Малої академії наук України.

Література: основна [2,4,5,9,10,12,14-17], допоміжна [25,30,42]

Тема 5. Напрями вивчення свого краю. Методичні особливості дослідження природничих об'єктів свого регіону. Методичні аспекти вивчення населення та господарства на прикладі Рівненщини. Вивчення культурно-історичної спадщини Рівненщини.

Література: основна [5,9,10,12,15], допоміжна [19,30,42,47,48]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНИХ ЗМАГАНЬ ТА КРАЄЗНАВЧИХ ЕКСКУРСІЙ З УЧНІВСЬКОЮ ТА СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ

Тема 6. Туристичні походи: організація і проведення. Особливості організації походів з учнівською та студентською молоддю. Формування груп туристичних походів, розподіл обов'язків. Вибір маршруту. Складання кошторису походу, підготовка похідної документації. Правові документи при організації подорожей. Повноваження адміністрації навчальних закладів, та інших закладів освіти, що організовують подорожі з учнівською та студентською молоддю. Вимоги щодо формування туристських груп учнівської та студентської молоді. Обов'язки та права керівника та заступника керівника туристської групи, подорожі. Обов'язки та права учасника туристської подорожі. Технологічні особливості проведення походу. Організація харчування. Групове та індивідуальне спорядження походів. Організація харчування під час подорожей та походів. Методика оцінка складності походів.

Література: основна [2,4,8,17], допоміжна [20,21,22,25,36,43,45,50-55,61]

Тема 7. Організація туристичних зльотів та змагань. Види спортивно-туристичних змагань в закладах освіти різних рівнів. Технічні етапи на дистанціях змагань зі спортивного туризму. Класи дистанцій.

Література: основна [2,4,8,17], допоміжна [45]

Тема 8. Сутність екскурсій та їх класифікація. Організація екскурсій для школярів та студентів. Сутність екскурсійної діяльності в закладах освіти. Екскурсія в системі рекреаційної і туристичної діяльності. Мета, завдання і форми проведення екскурсійної діяльності. Сутність екскурсійного процесу. Основні функції екскурсій. Екскурсія як педагогічний процес. Екскурсія як метод пізнання. Класифікація екскурсій, принципи і критерії класифікації. Форми організації екскурсій з учнями та студентами. Суб'єкти екскурсійної діяльності.

Література: основна [1,5,7,13,15], допоміжна [18,20,31,44, 57,58,62]

Тема 9. Технологія підготовки екскурсій та методичні прийоми в їх проведенні. Підготовка нової екскурсії. Класифікація екскурсійних об'єктів і критерії їх оцінки. Картки (паспорти) пам'ятників задіяних в екскурсіях. Основні вимоги до складання екскурсійного маршруту. Визначення методичних прийомів та техніки ведення екскурсії. Складання методичної розробки екскурсії. Об'їзд (обхід) в екскурсійному маршруті. Підготовка контрольного тексту екскурсії. Складання індивідуального тексту екскурсії. Прийом та задача екскурсії. Затвердження екскурсії і екскурсійного маршруту. Комплектування «портфеля екскурсовода». Обов'язкова документація екскурсії. Поняття «методичний прийом». Призначення

методичних прийомів, щодо організації екскурсійної діяльності, їх класифікація. Методичні прийоми показу та розповіді, їх значення в екскурсійній діяльності. Особливі методичні прийоми в екскурсійній діяльності. Техніка ведення екскурсії. Професійна майстерність екскурсовода і шляхи її підвищення.

Література: основна [1,5,7,13,15], допоміжна [18,20,31,44,48,57,58,62]

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб	с.р.		л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Краєзнавча робота у закладах освіти										
Тема 1. Зміст, завдання, педагогічне значення краєзнавства і туризму і їх місце в системі закладів освіти різних рівнів	12	2	2	-	8	12	1		-	11
Тема 2. Методи та форми вивчення рідного краю у закладах освіти	12	2	-	-	10	12	1		-	11
Тема 3. Урочна та позаурочна краєзнавча діяльність з географії в закладах освіти.	12	2	2	-	8	12	1	2	-	9
Тема 4. Краєзнавчо-туристичні гуртки в закладах освіти різних рівнів.	12	2	2	-	6	12	1	-	-	11
Тема 5. Напрями вивчення свого краю.	12	2	4	-	6	12	2	2	-	8
Змістовий модуль 2. Організація туристичних змагань та краєзнавчих екскурсій з учнівською та студентською молоддю.										
Тема 6. Туристичні походи: організація і проведення.	24	4	4	-	16	24	2	4	-	18
Тема 7. Організація туристичних зльотів та змагань.	12	2	2	-	8	12	2	-	-	10
Тема 8. Сутність екскурсій та їх класифікація. Організація екскурсій для школярів та студентів.	12	2	2	-	6	12	1	-	-	11
Тема 9. Технологія підготовки екскурсій та методичні прийоми в їх проведенні.	12	2	2	-	8	12	1	2	-	9
Усього	120	20	20	-	80	120	12	10	-	98

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історичні аспекти розвитку краєзнавства в Україні та на теренах Рівненщини.	2/-
2	Оформлення кабінету географічного краєзнавства	2/2
3	Вибір програми та розробка календарного планування краєзнавчо-туристичного гуртка	2/-
4	Розробка програми краєзнавчого дослідження природних особливостей регіону проживання	2/-
5	Розробка програми краєзнавчого дослідження суспільно-географічних особливостей району проживання.	2/2
6	Технологічні особливості організації багатоденних походів з учнями та студентами	2/2
7	Життєзабезпечення учасників туристських походів, подорожей	2/2
8	Технічні етапи змагань зі спортивного туризму. Техніка та засоби страхування учасників в походах та на змаганнях	2/-
9	Організація екскурсійної програми під час подорожі	2/-
10	Складання методичної розробки екскурсії	2/2
	Разом	20/10

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Зміст, завдання, педагогічне значення краєзнавства і туризму і їх місце в системі закладів освіти різних рівнів	8/11
2	Методи та форми вивчення рідного краю у закладах освіти	10/11
3	Урочна та позаурочна краєзнавча діяльність з географії в закладах освіти.	8/9
4	Краєзнавчо-туристичні гуртки в закладах освіти різних рівнів.	6/11
5	Напрями вивчення свого краю.	6/8
6	Туристичні походи: організація і проведення.	16/18
7	Організація туристичних зльотів та змагань.	8/10
8	Сутність екскурсій та їх класифікація. Організація екскурсій для школярів та студентів.	6/11
9	Технологія підготовки екскурсій та методичні прийоми в їх проведенні.	8/9
	Разом	80/98

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для опрацювання тем дисципліни	Форми контролю	Література	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Краєзнавча робота у закладах освіти				
Тема 1. Зміст, завдання, педагогічне	Самостійне опрацювання	Здача виконаних практичних завдань з	основна [3,5,6,11,12,15],	6

значення краєзнавства і туризму і їх місце в системі закладів освіти різних рівнів	матеріалів за темою. Виконання практичних завдань	захистом теоретичних положень	допоміжна [19,27,30,33-35,37-40,60]	
Тема 2. Методи та форми вивчення рідного краю у закладах освіти	Самостійне опрацювання матеріалів за темою. Виконання практичних завдань	Анотація матеріалу за темою.	основна [3,5,6,11,12,15], допоміжна [19,27,30,33-35,37-40,56,59]	6
Тема 3. Урочна та позаурочна краєзнавча діяльність з географії в закладах освіти.	Самостійне опрацювання матеріалів за темою.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	основна [3,5,6,11,12,15], допоміжна [19,27,30,33-35,37-40]	6
Тема 4. Краєзнавчо-туристичні гуртки в закладах освіти різних рівнів.	Самостійне опрацювання матеріалів за темою. Виконання практичних завдань	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	основна [2,4,5,9,10,12,14-17], допоміжна [25,30,42]	6
Тема 5. Напрями вивчення свого краю.	Самостійне опрацювання матеріалів за темою. Виконання практичних завдань	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	основна [5,9,10,12,15], допоміжна [19,30,42,47,48]	6
Змістовий модуль 2. Організація туристичних змагань та краєзнавчих екскурсій з учнівською та студентською молоддю.				
Тема 6. Туристичні походи: організація і проведення.	Самостійне опрацювання матеріалів за темою. Виконання практичних завдань	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	основна [2,4,8,17], допоміжна [20,21,22,25,36,43,45,50-55,61]	12
Тема 7. Організація туристичних зльотів та змагань.	Самостійне опрацювання матеріалів за темою. Виконання практичних завдань	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	основна [2,4,8,17], допоміжна [45]	6
Тема 8. Сутність екскурсій та їх класифікація. Організація екскурсій для школярів та студентів.	Самостійне опрацювання матеріалів за темою. Виконання практичних завдань	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	основна [1,5,7,13,15], допоміжна [18,20,31,44,57,58,62]	6
Тема 9. Технологія підготовки екскурсій та методичні прийоми в їх проведенні.	Самостійне опрацювання матеріалів за темою. Виконання практичних завдань	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	основна [1,5,7,13,15], допоміжна [18,20,31,44,48,57,58,62]	6

Індивідуальні завдання

Більшість практичних завдань що пропонуються програмою мають індивідуальну спрямованість і тільки окремі практичні передбачають групову роботу. Зокрема, під час проведення практичних занять пропонуються наступні індивідуальні завдання:

- Розробка макетів стендової інформації, матеріалів експозиції для оформлення кабінету «Географічного краєзнавства» із врахуванням природних, історико-культурних та суспільно-географічних особливостей свого адміністративного району, населеного пункту тощо;
- Розробка календарного планування туристично-краєзнавчого гуртка за індивідуальною програмою;
- Вибір тематики, розробка плану та завдань науково-дослідження природничого об'єкту та дослідження суспільно-географічного напрямку виходячи з географічних особливостей регіону свого проживання;
- Обрання та розробка індивідуального туристичного маршруту кількоденного походу з учнями чи студентами;
- Вибір одного з міст України для організації краєзнавчої екскурсії та розробка екскурсійної програми.

Форми контролю: представлення практичних розробок, доповіді з презентацією.

8. Методи навчання

1. Лекції із застосуванням пояснювально-ілюстративного методу, із використанням роздаткового матеріалу та мультимедійних презентацій.
2. Інтерактивні методи проведення практичних занять.
3. Методи та прийоми активізації навчальної діяльності студента під час лекційних та практичних завдань (інтелектуальна розминка, дискусія, міні-ігри).
4. Методи дискусії, дебатів та презентації під час практичних занять.
5. Евристичні методи під час виконання студентами самостійних завдань в аудиторії та поза навчальною аудиторією.
6. Дослідницький метод під час виконання студентами індивідуальних завдань.

9. Методи контролю

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються оцінювання знань за наступними видами робіт:

Контроль роботи студентів проводиться за такими видами робіт:

- поточне тестування та опитування;

- усне опитування;
 - підсумкове тестування з курсу. Складання іспиту;
 - перевірка виконаних практичних завдань, розв'язаних задач;
 - контроль самостійної роботи;
- Усі форми контролю включені до 100-бальної шкали оцінювання.

10. Питання гарантованого рівня знань здобувачів вищої освіти

1. Педагогічне значення краєзнавства і туризму в системі закладів освіти різних рівнів.
2. Основні форми туристично-краєзнавчої роботи.
3. Джерела та об'єкти туристично-краєзнавчої роботи.
4. Погода і клімат. Вибір одягу та взуття в різні пори року.
5. Туристський бівак в різні пори року в лісовій і безлісій зонах.
6. Організація харчування в туристичному поході.
7. Освітньо-виховне значення географічного краєзнавства в закладах освіти
8. Система географічного краєзнавства в школі
9. Зміст і обсяг краєзнавчих даних в шкільних курсах географії
10. Значення краєзнавчого принципу у викладанні географії
11. Організація і зміст позакласної краєзнавчої роботи
12. Форми і методи вивчення свого краю
13. Підведення підсумків краєзнавчої роботи
14. Краєзнавчі музеї в закладах освіти. Основні принципи організації та діяльності музею
15. Комплектування фондів. Фондова робота
16. Підготовка й проведення екскурсій у шкільному музеї.
17. Проведення учбових краєзнавчих екскурсій.
18. Правові основи туристичної діяльності в Україні.
19. Формування груп туристичних походів, розподіл обов'язків між учасниками походу.
20. Вибір маршруту при організації багатоденних походів.
21. Режим дня та особливості руху групи при проведенні походів
22. Групове та індивідуальне спорядження в туристичному поході
23. Особливості організації харчування в багатоденних походах
24. Методика оцінки категорійної складності походів
25. Мета, завдання і форми проведення екскурсійної діяльності.
26. Сутність екскурсійного процесу.
27. Основні функції екскурсій.
28. Класифікація екскурсій, принципи і критерії класифікації.
29. Форми організації екскурсійного обслуговування на туристсько-екскурсійних підприємствах.
30. Основні вимоги до складання екскурсійного маршруту.
31. Визначення методичних прийомів та техніки ведення екскурсії.
32. Складання методичної розробки екскурсії.

33. Техніка руху і страховки схилів.
 34. Дистанції ТПБ в техніці пішохідного туризму.
 35. Техніка і тактика спортивного туристичного орієнтування.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Підсум- ковий контроль (іспит)	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
6	6	6	6	6	12	6	6	6	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	відмінно
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабке їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	задовільно
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	
			незадовільно з можливістю повторного складання

0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	--

12. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Організація краєзнавчо-туристичної роботи» включає:

1. Підручники та навчальні посібники
2. Опорний конспект лекцій по всіх темах курсу, у тому числі і для самостійного вивчення в електронному вигляді (навчальна платформа moodle).
3. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт (навчальна платформа moodle).
4. Пакети тестових завдань для підсумкового контролю (навчальна платформа moodle).

13. Рекомендована література Основна

1. Бабарицька В. Екскурсознавство і музеєзнавство: навчальний посібник / В. Бабарицька, А. Короткова, О. Малиновська. – 2-ге, перероб. і доп. – К.: Альтерпрес РА, 2012. – 444
2. Ганопольський В. Уроки туризму: посібник для вчителів. – К., 2005.
3. Географічне краєзнавство: сучасний стан і перспективи. – Житомир: Льонок, 1992. – 88 с.
4. Грабовський Ю.А., Скалій О.В., Скалій Т.В. Спортивний туризм. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2008.- 304с.
5. Костриця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1995.
6. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1994. – 31-108.
7. Кроль О.Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі : навч.-метод. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. 144 с.
8. Мальська М.П., Гамкало М.З., Романів П.В. Активний туризм : навч. посібник. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. – 215 с.
9. Мартинюк В.О., Романів А.С., Романів О.Я., Селецький В.П., Ярошенко О.В. Учнівські науково-дослідницькі роботи з географії: методологія та методика. Навчально-методичний посібник. Рівне, 2014. 228 с
- 10.Обозний В. В. Краєзнавство: Навч. посібник-практикум. – К.: ТОВ "Міжнар. фін. агенція", 1997. – 265с.

- 11.Обозний В. В. Краєзнавча підготовка вчителя: теоретичні і організаційно-практичні аспекти / За ред. проф. Л. П. Вовк.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2001. – 254 с.
- 12.Обозний В. В. Туристсько-краєзнавча практика у педагогічному вузі: Навч. посібник-практикум.-К.:ТОВ "Міжнар. фін. агенція", 1998. – 237 с.
- 13.Організація екскурсійної діяльності: конспект лекцій. / Н.А. Леоненко. Харків: НУЦЗУ, 2019. 167 с. URL: http://nnvc.nuczu.edu.ua/images/topmenu/kafedry/kafedra-menedzhmenta/Lekcii/ORGANIZACIYA_EKSKURSIJNOI_DYALNOST.pdf
- 14.Орієнтовні навчальні програми туристсько-краєзнавчих об'єднань учнівської молоді. / За ред. Ю.В. Штангея. – К.: ІЗМН, 1996. – 368 с.
- 15.Павловська Т. С., Бенедюк В. В., Григор'єва Н. В. Географічне краєзнавство в закладах загальної середньої освіти: навч. посіб. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2023. 224 с.
- 16.Програми для туристсько-краєзнавчих гуртків позашкільних закладів. / Кол. укладачів; За ред. Д.Г. Омельченка. – К.: ІЗМН, 1996.- 124 с.
- 17.Скалій О.В., Грабовський Ю.А., Скалій Т.В. Спортивний туризм. Навчальний посібник: Тернопіль: ТНПУ, 2005. 225 с

Допоміжна

- 18.Альтгайм Л.Б. Основи музейної та екскурсійної діяльності. Курс лекцій / Л.Б. Альтгайм. – Тернопіль: Тернопільський нац. пед. університет ім. В. Гнатюка, 2007. – 113 с.
- 19.Броварська Н.О., Мариняк Я.О. Географічне краєзнавство, його суть та основні завдання // VII з'їзд Українського географічного товариства. Тези доп. (Київ, 30 травня – 1 червня 1995 р.). – К.: 1995. – С. 434 – 435.
- 20.Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності, [текст] навч. посіб. / С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов - Київ: «Центр учбової літератури», 2013. - 178 с
- 21.Горбенко М.І. Підготовка до вело подорожі 1 категорії складності // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Географія та екологія: наука і освіта.», - Умань, 2010, - ст. 42-44.
- 22.Гуріна І., Романів А. Проблеми страхування високогірних сходжень на ринку страхових послуг України. Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід / Матеріали XIV Міжнародної конф. – Львів, 2020. С.300-305
- 23.Денисик Г.І., Стефанков Л.І., Туризм в антропогенному ландшафтознавстві// Туризм як фактор розвитку регіону. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вінниця, 2011. – ст.3-9.
- 24.Дмитрук О.Ю. Урбанізація та екологічний туризм: теорія і практика конструктивно-географічного дослідження. – К., 2002.
- 25.Дмитрук О.Ю., Щур Ю.В. Спортивно-оздоровчий туризм: навч. посіб. 2 вид., перероб. та допов. Київ: «Альтерпрес», 2008. 280 с.

26. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні: Навч. посібник. – Львів: Світ, 1997. – 264 с.
27. Жупанський Я.І., Круль В.П. До питання про географічні засади сучасного національного краєзнавства // Укр. геогр. журнал. – 1993. - № 3. – С.52 –55.
28. Жупанський Я.І., Круль В.П. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства // Краєзнавство. – 1994. - № 1-2. – С. 3-7.
29. Зарицька Д. М. Організаційно-технічне забезпечення анімаційних програм в туризмі. Праці міжнар. наук. конф. (Київ, 13-14 квіт. 2016). Київ, 2016.
30. Заставецька О., Мариняк Я., Стецько Н. Основні джерела та методи географо-краєзнавчих досліджень // Історія української географії. Спец. Вип. Краєзнавство. Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – Вип 2 (4). – С. 14-17.
31. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч. посібник для студ./ В.К. Федорченко, О.М. Костюкова, Т.А. Дьорова, М.М. Олексійко. – К.: Кондор, 2010. – 166 с.
32. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : навч. посіб. - Чернівці: Книги - ХХІ, 2003. - 300 с.
33. Ковальова Л.П., Кирилюк І.Л., Роль краєзнавства системі шкільної географічної освіти// Туризм як фактор розвитку регіону. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вінниця, 2011. – ст.62-66.
34. Костриця М. Витоки географічного краєзнавства в Україні // Геогр. та основи економіки в школі. – 2000 - № 1. – С. 30-32, № 2. – С. 34-36.
35. Костриця М. Початки географічного краєзнавства в Україні (XVIII – 50-ті роки ХІХ ст.) // Геогр. та основи економіки в школі. – 2001 - № 1. – С. 44-46.
36. Любіцева О.О. Методика розробки турів : навч. посіб. - Київ: Альтерпрес, 2003. - 104 с
37. Мариняк Н., Мариняк Я. Географічне краєзнавство в Україні у 30-90-ті роки ХХ ст. // Історія української географії: Спец. Вип. Краєзнавство. Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – Вип 2 (4). – С. 39 - 43.
38. Мариняк Я. Географічне краєзнавство. Текст лекції: “Історія розвитку українського краєзнавства: основні етапи і сучасний стан”. – Тернопіль, ТДПУ, 2001. – 32 с.
39. Мариняк Я. Теоретико-методологічні проблеми географічного краєзнавства в Україні // Історія української географії: Спец. Вип. Краєзнавство. Всеукр. наук. теорет. часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – Вип 2 (4). – С. 17 - 20.
40. Мариняк Я.О. Місце географічного краєзнавства в системі українознавства // Матер. Всеукр. наук.-практ. семінару з питань змісту та методичного забезпечення викладання географічних українознавчих дисциплін у вищій школі (2-3 грудня). Тернопіль: 1998. – С 14-16.

- 41.Матвієнко, А.Т. Технологія та організація туристичної діяльності: Навч. посібник / А.Т. Матвієнко, В.Г. Цись. – К.: Кондор, 2015. – 120 с
- 42.Методологічні основи географічних наукових досліджень учнів Малої академії наук України : Навчально-методичний посібник. [А. Романів, О. Романів, О. Ярошенко; відп. за вип. О. Лісовий, С. Лихота]. К. 2016. 72 с.
- 43.Михайличенко Г.І. Практика організації туристичних подорожей. /Г.І. Михайличенко. Київ, 2003
- 44.Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник / Покоłodна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 180 с.
- 45.Правила змагань зі спортивного туризму. Затверджено Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту від 24.04.2008. Київ, 2008. 148 с.
- 46.Правове регулювання туристичної діяльності в Україні / під ред. В.К. Федорченко. - К : Х-Інтер, 2002 р. - 635 с
- 47.Програма виробничої практики і методичні вказівки по вивченню, збиранню інформації з географічного краєзнавства адміністративного району. Укл. Жупанський Я.І. Чернівці: ЧДУ, 1992. – 20 с.
- 48.Прокопчук В., Романів А., Тресковець В. Рівненщина в системі міжрегіональних туристичних маршрутів. Географія, туризм і природокористування. Матеріали Регіональної студентської наукової конференції кафедри туризму та готельно-ресторанної справи у Національному університеті водного господарства та природокористування (м. Рівне, 14 травня 2019 р.)/ Редкол.: проф. Мошинський В.С. (голов. ред.) та ін. – Рівне: НУВГП, 2019. - С.96-100
- 49.Репресоване краєзнавство (20-30-ті роки). – К.: “Рідний край”, Хмельницький. Ред. вид-ий відділ, 1991. – 492 с.
- 50.Романів А.С. Комбіновані туристичні подорожі Європою на власному автотранспорті як різновид бекпекінгу. Географія та туризм: науково-практичний збірник. Випуск 54. – Київ, 2019. – С. 10-17
- 51.Романів А.С. Підкорення Монблану. Географія та економіка в рідній школі. Науково-методичний журнал №12 (202) Грудень 2018. С.42-45
- 52.Романів А.С., Гавлитюк К.Р. Сучасні тенденції розвитку пригодницького туризму в Українських Карпатах. Туризм: наука, освіта, практика. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 50-ої річниці створення Рівненського відділу Українського географічного товариства у Національному університеті водного господарства та природокористування (м. Рівне, 24-25 квітня 2020 р.) / редкол.: В.С. Мошинський, Н.Б. Савіна, М.О. Клименко, С.І. Коротун та ін. – Рівне: НУВГП, 2020. С. 156-161
- 53.Романів А.С., Миронець Н.Р., Герасимчук Ж.М. Страхування активних та екстремальних видів туризму в Україні: сучасний стан і перспективи. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. збірник наукових праць 2021 Випуск 1 (147). С. 45-52

54. Романів А.С., Токар О.І., Ландшафтно-рекреаційний потенціал Рівненщини для розвитку активного туризму // Туризм як фактор розвитку регіону. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вінниця, 2011. – ст.158-163.
55. Скавронський П.С. Формування картознавчої компетенції учнів у багатоденному туристському поході // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Географія та екологія: наука і освіта.», - Умань, 2010, - ст. 258-261.
56. Федунік Б., Мариняк Я., Броварська Н. Реалізація виховної функції процесу навчання через географічне краєзнавство // Українське народознавство і проблеми виховання учнів. Всеукр. наук.-практ. конф. 10-12 жовтня 1995 р. Част. 1 Івано-Франківськ. – 1995. – С. 176-179.
57. Чагайда І.М. Екскурсознавство: Навч. посібник / І.М. Чагайда, С.В. Грибакова. – К.: «Кондор», 2004. – 204 с.
58. Шикуча Р.Р., Марчук О.О. / Організація педагогічної музейної комунікації із здобувачами вищої освіти під час вивчення природничих наук / О.О. Марчук, Р.Р. Шикуча // Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. – С. 17 – 24.
59. Шипович Є.Й. Краєзнавчий принцип вивчення географії в середній школі // Сучасні проблеми географічної науки Української РСР. – К.: Наук. думка, 1966. – С. 282-287.
60. Шищенко П. Сутність географічного краєзнавства // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2000. - № 42. – С. 1-3.
61. Myronets N. Organization of Children's Tourism: Problems and Ways to Solve it / N. Myronets, T. Hlushkova, V. Shkirynets. // ZESZYTY NAUKOWE. – 2020. – С. 42–59.
62. Shykula R.R. Periodization museum pedagogy as a science / R.R. Shykula // Modern scientific researches and developments: theoretical value and practical results. Materials of international scientific and practical conference. March 15 - 18, Bratislava, Slovak Republic, 2016. - P. 152-153.

14. Інформаційні ресурси

1. Активний туризм в Україні. URL: [http:// www.atour.com.ua](http://www.atour.com.ua)
2. «Географіка» – географічний портал. URL: <http://geografica.net.ua>
3. Географія&Історія. Навчально-методичний сайт ПрАТ "Інститут передових технологій" URL: <http://www.osvitanet.com.ua>
4. Інститут передових технологій. URL: <http://www.iat.kiev.ua/>
5. Інформаційно-туристичний центр Рівненщини. URL: <http://www.tourism.rv.ua>
6. Методичний портал. URL: <http://metodportal.net/node>
7. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ. URL: www.nbuv.gov.ua
8. Офіційний сайт Всеукраїнського проекту "7 чудес України" URL: <http://www.7chudes.in.ua>

9. Портал сучасних педагогічних ресурсів. URL: <http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/>
10. Посадові інструкції: освіта, наука, виховання. URL: http://www.jobs.ua/ukr/job_description/rubrics-1/
11. Сайт учителя географії. URL: <http://shools-geograf.at.ua/>
12. Федерація спортивного туризму України. URL: <https://www.fstu.com.ua/>